

Сучасний стан та актуальні питання зайнятості в сільській місцевості

Самойленко Тетяна Григорівна

аспірант кафедри економіки

Сумського національного аграрного університету

Розвиток національного комплексу України нерозривно пов'язаний з розвитком двох найважливіших його галузей - промисловості та сільського господарства. Слід зазначити, що основними показниками які характеризують рівень розвитку національної економіки є:

- рівень обсягу національного виробництва (структура та динаміка суспільного продукту);
- рівень зайнятості і безробіття;
- рівень цін;
- розвиток міжнародної торгівлі [3,с.299].

Так, за попередніми розрахунками, у 2014р. частка сільського господарства (включаючи мисливство та лісове господарство) у загальному обсязі валової доданої вартості усіх галузей економіки склала 11,8%. Обсяг продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств у фактичних цінах становив 370,8 млрд.грн. Загальний обсяг виробництва валової продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010р.) склав 252,9 млрд. грн., у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 139,2 млрд. грн., господарствах населення – 113,7 млрд. грн.

Порівняно з 2013р. у сільському господарстві отримано 2,8% приросту загального обсягу продукції сільського господарства, у т.ч. в аграрних підприємствах – 4,1%, у господарствах населення – 1,2% [5] .

Але хотілось би зупинитись на тому, що саме зайнятість населення є одним з найважливіших макроекономічних показників, що разом з обсягом ВВП та рівнем цін визначає економічну кон'юнктуру національного ринку, забезпечує добробут громадян країни.

Слід зазначити, що однією з проблем зайнятості населення є сільська місцевість. Ця проблема є актуальною, оскільки сільська місцевість не забезпечена виробничим потенціалом, кількість офіційних робочих місць для мешканців села значно зменшилася у зв'язку з реформами та реорганізацією сільського господарства.

Слід відмітити, що ринок праці в селі на сучасному етапі перебуває у досить складному становищі.

Питома вага безробітних, які проживають у сільській місцевості, щороку збільшується. Безробіття – це перевищення пропозиції робочої сили над попитом. Воно полягає в тому, що це не випадкове, а закономірне явище, породжене процесом нагромадження капіталу в умовах ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва [4].

Ще в недалекому минулому питання сільського безробіття були малодослідженими. Та на сьогодні це актуальна проблема як для мешканців села, так і для служби зайнятості. Отже, проблема зайнятості сільського населення залишається однією з найгостріших в Україні, зумовлюючи негаразди в соціально-економічному становищі селян та неблагополучну ситуацію в селах.

За даними Державної служби статистики України, у I півріччі 2015 року чисельність зайнятого населення у сільській місцевості становила 5,1 млн. осіб, що складає майже третину серед загальної кількості зайнятого населення України. Рівень зайнятості сільського населення віком 15-70 років становив 54,9%. Сільське, лісове та рибне господарство залишається найпоширенішим видом економічної діяльності серед усіх зайнятих у неформальному секторі економіки (38,3%). Чисельність безробітних (за методологією Міжнародної організації праці), що проживають у сільській місцевості, у I півріччі 2015 року

становила 551,9 тис. осіб. Рівень безробіття у сільській місцевості у I півріччі 2015 року становив 9,7%. У січні-вересні 2015 року статус безробітного мали 414,8 тис. осіб з числа сільських мешканців (36,5% всіх осіб, які мали статус безробітного). У третині регіонів України серед зареєстрованих безробітних кожен другий – мешканець сільської місцевості [2]. Отже, як свідчать статистичні дані, на сьогодні в Україні набуває актуальності проблема безробіття населення.

Неприродним видається поєднання таких понять як село і безробіття. Адже зайнятість у сільському господарстві була, є і буде способом життя українського селянина, джерелом прибутку від праці на землі. Проте нині безробіття в селі стало гіркою реальністю і актуальною проблемою для державної служби зайнятості.

Економісти виділяють багато причин виникнення безробіття в сільській місцевості. Однією з основних є те, що у процесі реформування аграрного сектору багато колективних господарств розпалися, а нових на їхньому місці не сформувалось. Внаслідок значна частина робочої сили залишилась незадіяною у виробництві. Більшість з яких працювала в тваринництві. Без роботи залишились пастухи, комбайнери, доярки, свинарки, трактористи та інші працівники. Фермери, які могли б забезпечити розвиток сільського господарства і таким чином надати більше робочих місць для сільського населення, за рік-два не можуть «стати на ноги» через добре відомі причини – дороге пальне, кредити лише під великий відсоток або заставу майна чи врожаю, податки забирають значну частину прибутку тощо. Ось тут і відбулось неприродне злиття двох понять в одне ціле – сільське безробіття. Тисячі осіб в Україні на сьогодні мають статус безробітного.

Негативні зміни у зайнятості сільського населення дедалі поглиблюються, набувають стихійного і нерегульованого характеру, призводять до соціальної напруженості і, зрештою, до руйнування трудового потенціалу села. Водночас безробіття на селі є одним із головних чинників, що гальмують проведення аграрних перетворень, оскільки ефективність реформування сільського

господарства значною мірою залежить від покращання використання його трудового потенціалу. Завдання побудови конкурентоспроможної економіки в Україні зумовлюють підвищену увагу до проблеми ефективного використання та відтворення економічних ресурсів, одним з яких є трудовий потенціал.

Українське село просто вимирає. Сільське населення на початок 2010 року налічувало 14,4 млн. осіб, що проживали у 28,9 тис. сільських поселень. Зараз воно налічує близько 13,3 млн. чол. Тобто за 5 років кількість сільських мешканців скоротилася більше ніж на 1 мільйон, або на 10%. По-друге, невтішним є той факт, що зменшується не лише чисельність населення. Зникають цілі села. За період з 2010 по 2015 роки кількість сіл скоротилася з 28471 до 28388, тобто за п'ять років з мапи зникло майже 100 сіл [1].

Очевидно, що для розв'язання цієї ситуації потрібно, по-перше, стимулювати збільшення народжуваності на селі, а по-друге, мотивувати молодих людей залишатися жити у селах або повертатися туди працювати після одержання освіти. Проте це майже неможливо без розв'язання інших проблем українського села.

Передусім необхідно забезпечити сільське населення роботою. Але тут може виникнути інша проблема. Люди у сільській місцевості можуть бути задіяні лише в одній сфері виробництва – в агропромисловому комплексі. Тому у сучасних вітчизняних реаліях необхідно дати людям на селі можливість або самостійно обробляти землю, вигідно продаючи врожай, або здавати землю в оренду по ринковим цінам і працювати у секторі переробки агропромислового комплексу.

Вирішити проблему безробіття на селі можна також через створення нових аграрних підприємств за рахунок приватних інвестицій. Залучити додаткові кошти у сільське господарство можливе за умов зменшення податкового тиску і спрощення системи реєстрації сільгоспідприємств. Це дасть змогу інвесторам почуватися захищеними, вкладаючи гроші. Таким чином спроститься процес відкриття бізнесу на селі і з'являться нові робочі місця.

Такі перетворення можливі лише за дієвої підтримки держави. Тому, важливість державного регулювання зайнятості сільського населення не викликає сумнівів.

«Список використаних джерел:»

1. Демографічний паспорт території. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://database.ukrcensus.gov.ua/>
2. Зайнятість та безробіття у сільській місцевості [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>
3. Регіональна економіка: Підручник / за ред. Є.П. Качана. — К. : Знання, 2011. — 670 с.
4. Ринок праці [текст] : нав. посіб. 2-ге вид.перероб. та доп. / Чернявська О. В. Ч-49 - К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 522 с
5. Статистичні матеріали офіційного урядового сайту Державного комітету статистики України. Сільське господарство України у 2014 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.